

Відгук

на дисертаційну роботу Дієвої Тетяни Василівни «Основи наукового планування клінічного прийому і удосконалення системи обліку труда стоматологів ортопедів», представлену до спеціалізованої вченої ради Д 41.563.01 в державній установі «Інститут стоматології НАМН України», на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук, за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія.

Актуальність теми

Загальновідомо, що наукова організація труда, як у народному хазяйстві так і у медицині, займає одне із провідних місць у досягненні найбільш ефективних результатів роботи різноманітних фахівців.

Однак, в ортопедичній стоматології планування робочого дня лікаря та визначення тривалості клінічного прийому, все ще проходить згідно нормативним положенням із розрахунку 30 хвилин на 1-го хворого, незалежно від фактичної тривалості надання медичної допомоги у кожному індивідуальному клінічному випадку у залежності від певного виду, об'єму, структури та медико-технологічного способу виготовлення зубних протезів.

При цьому, тривалість подібних клінічних прийомів може коливатися від 10-15 хвилин до декілька часів. Приймаючи до уваги останнє стає достатньо зрозумілим наявність певних труднощів у досягненні максимально можливих і якісних результатів роботи даних фахівців, вже не кажучи про нормальні відносини між лікарем і пацієнтами.

Слід зазначити також, що у галузі ортопедичної стоматології і зуботехнічному виробництві практично кожен рік у клінічній практиці з'являються все нові і нові види конструкційних матеріалів і конструкції зубних протезів. Проте їх офіційне використання у практичній охороні здоров'я нашої країни, є під великим, великим питанням в силу відсутності на них нормативно-правових положень і, як наслідок подібного - низький рівень їх клінічного впровадження у клінічну стоматологію.

Отже, враховуючи наведене вище, стає достатньо зрозумілим висока ступінь актуальності піднімаємих проблем у даній дисертаційній роботі, вкрай важливе практичне значення їх реального вирішення та прикладна цінність для усіх галузей стоматології, стосовно опрацьованих автором методичних прийомів щодо їх безпосереднього застосування.

Особливо потрібно відмітити також, що дана дисертаційна робота є логічним завершенням 2-х планових, державних науково-дослідних робіт «Розробка наукових основ диференційного планування робочого дня лікарів-стоматологів на ортопедичному прийомі (№ ДР 0100U1326) та «Розробка уніфікованої системи обліку й оцінки труда стоматологів ортопедів та зубних техніків на ортопедичному прийомі (№ДР 0103 U 000752), де здобувач був відповідальним виконавцем зазначених тем.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Перш всього слід зазначити, що висока ступінь обґрунтованості опрацьованих наукових положень, практичних і прикладних рекомендацій які отримані у даній дисертаційній роботі, у повній мірі забезпечені вельми значним самим об'ємом проведених досліджень, сучасністю, високою інформативністю, доступністю та цілеспрямованістю використаних здобувачем об'єктивних методів дослідження, саме завдяки яким і отримані найбільш ймовірні і всебічно обґрунтовані отримані результати.

Так, для визначення тривалості клінічного процесу надання ортопедичної допомоги було, на протязі 147 робочих днів у 8 стоматологічних закладах нашої країни проведені фотохронометражні спостереження за роботою 42 лікарів-стоматологів та хронометражні вимірювання тривалості клінічного процесу надання ортопедичної допомоги, у процесі яких було зафіксовано понад 84 тисяч елементів їх роботи та тривалість, результати яких реєструвались у спеціально розробленій для цього «Фотохронокарті робочого дня стоматолога-ортопеда».

Для визначення показників часових витрат лікарської праці на ряд сучасних видів зубних протезів, що не знайшли своє відображення у існуючих насьогодні умовних одиницях труда лікаря-стоматолога з ортопедичної стоматології, були також проведені хронометражні вимірювання її тривалості на підставі надання ортопедичної допомоги 35 лікарям у 9 стоматологічних закладах на протязі 114 робочих дня, у процесі яких було зафіксовано понад 40 тисяч клінічних елементів їх роботи та тривалість.

Після проведення експертної оцінки отриманих результатів, усі часові показники тривалості лікарського труда були згруповані по основним елементам надання ортопедичної допомоги та проіндексовані, згідно характеру наданих послуг, на постійні витрати часу лікаря (T_p), що не залежали від об'єму і структури виготовлених зубних протезів та змінно-повторюванні, які повністю залежали від даних факторів. Піддавались відповідній статистичній обробці та заносились у загальну оперативну таблицю певного виду ортопедичної допомоги у повній відповідності з основними клінічними етапами її надання та сучасними медико-технологічними вимогами до їх клінічного використання.

При цьому, розрахунок шуканого нормативу часу лікаря, як на виготовлення зубних протезів на загал, так і на клінічних етапах, проводили за спеціальною формулою: $NЧ = T_p + T_{зп}$, з використанням наведеної вище індексації лікарської праці.

У свою чергу визначення величини умовних одиниць труда даних спеціалістів, проводилось за формулою: $N = A_{нв} : 1 УОТ$, де за 1 умовну одиницю було взято об'єм наданої ортопедичної допомоги протягом 1 часу, згідно офіційних рекомендацій МОЗ України.

Отже, виходячи із наведеного вище, слід засвідчити, про повну відповідність використаних об'єктивних методів дослідження основній меті даного науково-прикладного дослідження, а вельми великий об'єм

проведених досліджень, забезпечив ймовірність і достовірність отриманих результатів.

Наукове і практичне значення отриманих результатів

Перш ніж надавати ступінь наукового і практичного значення отриманих результатів даної дисертаційної роботи, слід сказати, що дана робота дійсно піонерська, подібних робіт у світі немає. Тепер, стосовно її наукового значення і прикладної та практичної цінності отриманих результатів.

Автором, дійсно вперше на світовому рівні розроблена комплексна універсальна система науково-обґрунтованого часу призначення хворих на клінічний прийом, визначення фактичної його тривалості та закінчення, завдяки чому практично повністю виключаються можливі порушення графіку роботи даних спеціалістів. Акцентуючи увагу на розробленій системі слід вказати на розроблені і запропоновані автором методичні підходи подібного розрахунку, які у повній мірі можуть використовуватись і в інших галузях стоматології, особливо у терапевтичній, фізіотерапії тощо.

Окрім цього здобувачем вперше в країні, на підставі хронометражних вимірювань клінічного процесу виготовлення низки сучасних видів зубних протезів і ортопедичних втручань, розроблені умовні одиниці труда для лікарів-стоматологів на ортопедичному прийомі, додатково до існуючих, ще на 20 видів ортопедичної допомоги. При цьому, автором науково-обґрунтовано підтверджено, що клінічний процес їх виготовлення, не відповідає закону нормального розподілення Гауса-Ляпунова при аналізі розподілення величини часових витрат труда даних спеціалістів на надання ортопедичної допомоги, а сам процес являється детермінованою лінійною системою.

Визнаючи ступінь практичного значення отриманих результатів, перш за все слід вказати на те, що розроблена автором диференційна система планування робочого дня лікарів-стоматологів на ортопедичному прийомі та запропоновані умовні одиниці труда даних фахівців ще на 20 видів

ортопедичної допомоги, офіційно затверджені департаментом організації та розвитку медичної допомоги населенню МОЗ України, що безпосередньо свідчить про державний рівень впровадження отриманих результатів даної дисертаційної роботи. При цьому ефективність використання лікарського труда підвищуються на 25-30%, а самі лікарі отримали офіційну, медико-правову підставу для повноцінного використання нових видів зубних протезів у масштабах країни, що дозволить значно покращити, як надання самої ортопедичної допомоги населенню країни, так і підніме її на більш високий якісний рівень.

Оцінка змісту роботи, зауваження.

Дисертаційна робота Дієвої Тетяни Василівни «Основи наукового планування клінічного прийому і удосконалення системи обліку труда стоматологів-ортопедів», оформлена і побудована у повній відповідності з основними вимогами ВАК України і складається з титульного аркушу, змісту роботи, переліку умовних скорочень, розділу «Огляд літератури», 6 розділів власних досліджень, розділу «Аналіз і узагальнення результатів дослідження», висновків, практичних рекомендацій і переліку використаних джерел.

У вступі, здобувач на підставі цілої низки літературних джерел, безпосередньо пов'язаних з даною дисертаційною роботою, вельми професійно обґрунтовує актуальність досліджуваних проблем, акцентує увагу на її вкрай важливому практичному значенню і прикладної цінності для подальших майбутніх досліджень також і в інших галузях стоматології. Окрім цього, надається її зв'язок з плановими, державними науковими програмами. Вказується ступінь наукової новизни отриманих результатів та рівень їх впровадження у практичну охорону нашої країни.

Зауважень до даного розділу не має.

У першому розділі «Організація, планування клінічного прийому хворих та облік труда лікарів-стоматологів на ортопедичному прийомі», що складається з 2-х підрозділів і викладено на 40 сторінках, автор надає

загальні організаційно-методичні шляхи нормування праці лікарів-стоматологів та існуючі форми і способи планування їх робочого дня. Окрім цього проводить поглиблений аналіз бувших і існуючих насьогодні уніфікованих систем обліку, оцінки й контролю праці даних фахівців, як на загал по світу, так і в нашій країні, зокрема. При цьому автор наголошує про постійну необхідність їх моніторингу у зв'язку з вельми бурхливим матеріально-технологічним і технічним прогресом у галузі ортопедичної стоматології і зуботехнічному виробництві.

Наприкінці розділу наводиться стисне резюме з переліком цілеспрямованих завдань до обов'язкового вирішення існуючих проблем в галузі науково-обґрунтованого планування клінічного процесу надання ортопедичної допомоги та розрахунку додаткових умовних одиниць на нові, сучасні види зубних протезів. При цьому слід зазначити, що даний розділ не перевищує пропонованих ВАКом 20% від обсягу основної частини.

До позитиву також слід відмітити, що за даним розділом опубліковано 7 наукових праць, що опосередково свідчить про вельми поглиблений і всебічний огляд літературних джерел.

Зауважень щодо даного розділу також не має.

У другому розділі «Матеріали і методи дослідження», що складається з 3-х підрозділів і викладено на 17 сторінках, здобувачем наводиться основні виключно по темі даної роботи об'єктивні методи дослідження, що були використані у процесі вирішення піднімаємих проблем та основні бази для проведення відповідних досліджень.

Аналізуючи використані методи дослідження слід засвідчити про їх високу інформативність у методичному плані. За даними зазначеного розділу опубліковано 2 наукові роботи.

Суттєвих зауважень немає окрім необов'язковості наведення деяких методик розрахунку шукачем нормативу часу лікаря на виготовлення певних за конструкцією і об'ємом видів зубних протезів.

Третій розділ «Визначення величини витрат робочого часу лікарів-стоматологів на клінічних етапах надання основних видів ортопедичної допомоги», складено із 3-х підрозділів і викладено на 56 сторінках.

У даному розділі здобувач, для визначення виду, характеру трудових витрат лікаря при наданні ортопедичної допомоги та встановлення її тривалості на різноманітних клінічних етапах, проводить хронометражні вимірювання клінічного процесу виготовлення зубних протезів 42 лікарями-стоматологами протягом 147 робочих днів. У процесі проведення даних досліджень, було зафіксовано 84781 видів відповідних елементів їх безпосередньої клінічної роботи та їх тривалість, які були згруповані по основним вузловим елементами їх роботи та піддавались відповідній статистичній обробці. Отримані показники дозволили здобувачу розробити робочу оперативну таблицю з зазначенням у неї відповідного елемента певної операції, її характеру згідно відповідної індексації, середньої тривалості та при якому виді ортопедичної допомоги вони застосовуються.

Далі, зважаючи на вельми значний об'єм проведених досліджень, автор вельми дотепно, поглиблено проводить показово розрахунки тривалості клінічних етапів виготовлення зубних протезів на прикладі одного незнімного і одного знімного їх видів, а саме металокерамічних мостоподібних і повних знімних пластинкових протезів, що б не перевантажувати об'єм дисертації проміжними розрахунками. Слід також вказати, що за результатами даного розділу опубліковано 8 наукових робіт.

Зауважень до даного розділу немає.

У 4-му розділі «Розробка диференційних часових витрат лікарського труда на клінічних етапах надання стоматологічної ортопедичної допомоги», складеного із 18 підрозділів і викладеного на 164 сторінках, здобувач на підставі матеріалів попереднього розділу і опрацьованих у ньому методичних підходів визначення шуканої величини часових витрат лікарської праці на клінічних етапах надання ортопедичної допомоги, визначає диференційні

показники їх тривалості на основні види зубних протезів, які найбільш широко використовуються в практичній охороні здоров'я нашої країни.

За даними даного розділу опубліковано 3 наукові роботи. Зауважень немає.

5 розділ «Розробка і методичні основи диференційного планування робочого дня лікарів-стоматологів на ортопедичному прийомі», який викладено на 38 сторінках, являє собою своєрідну квінтесенцію попередніх результатів відображених у 3 і 4-му розділах, а саме, автором на їх підставі розроблена комплексна універсальна система визначення часу призначення хворих на клінічний прийом, його фактичну тривалість і фіксований час його закінчення у повній відповідності з наданим об'ємом, структурою і медико-технологічним способом виготовлення зубних протезів, тобто повністю вирішена перша проблема з ортопедичної стоматології, яка була піднята у даній роботі.

За даними отриманих результатів автором опубліковано 13 наукових робіт.

Зауважень щодо даного розділу немає.

У 6-му розділі «Визначення норм часу лікарів-стоматологів на деякі ненормовані види ортопедичної допомоги», що складено із 24 підрозділів і викладено на 132 сторінках, здобувач вирішує другу проблему, заплановану у даному науково-прикладному дослідженні, а саме проводить низку досліджень по визначенню додаткових умовних одиниць труда даних спеціалістів, що ще не були нормовані.

Для досягнення поставленої мети, автор проводить фотохронометражні спостереження за клінічним процесам надання ортопедичної допомоги 35 лікарями-стоматологами у 8 стоматологічних закладах нашої країни, саме ненормованих їх видів.

У процесі проведених досліджень були зафіксовані понад 41 тисяч відповідних вимірювань на протязі 114 робочих днів. Отримані показники фіксувались також у «Фотохронокарті робочого дня стоматолога-ортопеда».

Проводилась її вибірка, групування та статистична обробка по основним елементам лікарської праці, після чого вони заносились у спеціальні таблиці по кожному ненормованому виду ортопедичної допомоги з детальним, поступовим їх використанням у процесі її надання та у повній відповідності щодо основних медико-технологічних вимог виготовлення відповідних видів зубних протезів.

Виключно проведені дослідження дозволили здобувачу розробити відомчі норми часу лікаря на надання, на час проведення даних досліджень, 24 ще ненормованих їх видів. Таким чином, маючи у наявності подібні нормативи часу, їх індексацію, здобувач отримав всю інформацію щодо розрахунку умовних одиниць труда стоматолога-ортопеда, що власне і було з успіхом зроблено, закриваючи тим самим і другу підняту проблему у даному науково-прикладному дослідженні.

При цьому слід зазначити, що останні знайшли своє віддзеркалення у офіційно затверджених МОЗ України методичних рекомендаціях «Додаткові умовні одиниці труда лікаря стоматолога на ортопедичному прийомі», що свідчить про державне значення останніх, як таких.

Окрім цього слід також вказати, що за результатами даного розділу опубліковано ще і 18 наукових праць. Зауважень щодо даного розділу немає, окрім побажань продовжити подібне дослідження і у майбутньому, зважаючи на постійну появу все нових і нових видів зубних протезів чи чисто ортопедичних лікарських втручань.

Аналізуючи розділ «Аналіз і обговорення отриманих результатів», здобувач достатньо обґрунтовано і всебічно пояснює отримані результати, акцентує увагу на вельми значній ступені прикладного значення і їх практичного впровадження у практичну охорону здоров'я нашої країни та можливість використання опрацьованих методичних підходів у інших галузях стоматології.

Висновки і практичні рекомендації всебічно обґрунтовані, повністю співпадають з основною метою та цілком віддзеркалюють основні опрацьовані положення даної дисертаційної роботи.

Список використаних літературних джерел оформлено і подано згідно їх появи у тексті дисертації та включає у себе 416 наукових праць.

Дисертацію оформлено окремим томом та викладено на російській мові на 537 сторінках принтерного тексту і ілюстровано 222 таблицями.

Автореферат повністю співпадає з основним положенням даної дисертаційної роботи. Слід зазначити також, що матеріали кандидатської дисертації не були використані у даній роботі, а сама тематика абсолютно не співпадає з кандидатською дисертацією.

Основні наукові здобутки, опрацьовані методичні підходи, прикладні положення, безпосередньо практичні рекомендації, повністю відображені у 54 наукових роботах, з яких 15 самостійних, 1 монографія, 29 статті опубліковані у фахових виданнях України, 11 наукових робіт у наукових виданнях інших держав, 12 доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій, з'їздів, конгресів. Окрім цього автором розроблено, оформлено і затверджено у МОЗ України 2 методичні рекомендації, які є, згідно основних вимог ВАК України, одним із вищих форм впровадження отриманих результатів.

Таким чином, аналізуючи наведене вище і надаючи загальну оцінку даній дисертаційній роботі, слід констатувати, що вона виконана на достатньо високому науково-методичному рівні, має безперечне вагоме практичне значення і прикладну цінність, а опрацьовані автором відповідні методичні підходи повинні стати базовою основою для проведення аналогічних досліджень у інших галузях стоматології, тим паче, що там вони ще не проводились і використовуються, нажаль, ще застарілі нормативно-правові положення часів СРСР.

Виходячи з цього можливо з повною впевненістю ствердити, що вона безперечно заслуговує тільки на позитивну оцінку.

Разом з тим у процесі рецензування даної роботи у нас виникли деякі питання дискусійного характеру.

1. Зважаючи на те, що керамічні вініри і вкладки, ще досить рідко використовуються у нашій країні, де Ви проводили відповідні дослідження?
2. Як Ви думаєте, взята Вами офіційна затверджена 1 одиниця труда стоматолога-ортопеда, яка дорівнює 1 часу його роботи, з практичної точки зору, виправдовує себе в практичній охороні здоров'я, чи ні?
3. Яким чином, опрацьовані Вами методичні підходи розрахунку умовних одиниць труда лікарів можуть бути застосовані і в інших галузях стоматології, особливо у терапевтичній стоматології?

Висновок

Дисертаційна робота Дієвої Тетяни Василівни «Основи наукового планування клінічного прийому і удосконалення системи обліку труда стоматологів-ортопедів», являє собою завершену науково-прикладну роботу, в якій науково-обгрунтовано опрацьовано принципово нові методичні клініко-організаційні підходи наукової організації труда лікарів-стоматологів на ортопедичному прийомі і вирішено тим самим важливу проблему клінічної стоматології - розроблено уніфіковану систему науково-обгрунтованого планування лікарями клінічного процесу надання стоматологічної ортопедичної допомоги у повній відповідності з її фактичною тривалістю у залежності від виду, об'єму, структури і медико-технологічного способу виготовлення зубних протезів та опрацьовано і значно розширено систему обліку, оцінки й контролю їх роботи у нашій країні.

Таким чином, за своєю актуальністю, науково-прикладною новизною, практичним значенням та безперечною доцільністю клінічного використання опрацьованих положень у клінічній стоматології нашої країни, дана дисертаційна робота повністю відповідає п.10 «Порядку присудження

наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженою постановою Кабінету Міністрів № 567 від 24.07.2013 року (із змінами внесених згідно з Постановою КМ № 657 від 19.08.2015 р. і № 1159 від 30.12.2015 р.), які ставляться до докторських дисертацій, а її автор безперечно заслуговує на присвоєння наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія.

Офіційний опонент

Завідувач кафедри стоматології

Інституту стоматології Національної

медичної академії післядипломної освіти

імені П.Л.Шупика

д.м.н., проф. заслужений діяч

науки і техніки України

/ О.В. Павленко/

